IL-BIDWI

FOLJU MAHRUĠ DARBTEJN FIX-XAHAR MID-DIPARTIMENT TAL-BIEDJA

Editur, C. Zammit-Marmarà M.B.E.

Nru. 33 L-ERBGHA, IL-15 TA' MARZU, 1944. Nru. 33

BIEX NIFTIEHMU....

(*C. Zammit Marmarà, M.B.E.*)

IL-BIEDJA mhix industrja waħda. Hi omm l-industrji kollha tad-dinja. Fiha nfisha tħaddan bosta fergħat. Il-kultivazzjoni ta' bosta wċuħ tal-bagħli u tas-saqwi, it-torbija u l-għażla ta' l-annimali u bhejjem tar-raba', it-torbija tal-fniek għall-ġlud jew għal-laħam, il-kultivazzjoni tad-dwieli għall-egħsir tal-għeneb għall-inbid, it-torbija tat-tiġieġ għal-laħam u għall-bajd, il-produzzjoni tal-ħalib għall-ġobon, it-torbija tal-majjali għall-*bacon* u għall-perżut, u bosta fergħat oħra huma fihom infushom industrji u kollha jiddependu minn ħaġa waħda mill-ART.

Iżda biex l-art tkun tista' tagħti dawn il-ħwejjeġ ewlenin jinħtiġilha x-xogħol, u biex dan ix-xogħol ikun jista' jsir sewwa u jagħti l-frott tiegħu jinħtieġ ikun hemm ftehim bejn in-nies li jagħmluh, jiġifieri jinħtieġ li jkun hemm rispett għal xulxin, ftehim u mħabba bejn il-bdiewa.

In-nuqqas ta' dan u t-traskuraġni li sofriet il-biedja sa qabel il-gwerra ikkaġunaw dak il-gwaj kollu li tefa' l-bdiewa fil-faqar li kien hemm sa sentejn ilu fil-kampanja. Il-biedja, OMM l-industrji, kienet nieqsa wisq mill-protezzjoni u mit-triġija tajba. Ma kien hemm l-ebda ftehim fost in-nies li jaħdmu l-art.

Din il-gwerra qiegħdet il-kampanja tagħna f'posizzjoni bil-bosta aħjar milli kienet tinsab f'dawn l-aħħar tnejn u għoxrin sena. Il-bdiewa għamlu xi ftit flus — għalkemm mhux daqs kemm jgħidu n-nies. Il-bdiewa għamlu xi sold biżżejjed biex iħallsu d-djun tagħhom, u bosta minnhom setgħu iktarx iwarrbu xi sold b'mod li jistgħu jibdew ħajja ġdida u jgħinu ruħhom biex joħolqu jew imexxu 'l quddiem industrji oħra li jkunu ta' għana ġdid f'pajjiżna u nuqqas ta' qagħad għaż-żmien li ġej. Fi ftit kliem l-għana tal-kampanja jġib għana fl-ibliet.

Iżda biex dan iseħħ, jinħtieġ li jkun hemm ftehim sod fost il-bdiewa stess u fost dawk in-nies kollha li jgħixu minn din l-industrja. Jinħtieġ ikun hemm organizzazzjoni tas-swieq fuq metodi moderni. Meta ngħidu ftehim irrid infisser il-bżonn li bidwi jgħin lill-ieħor. Li min jaħdem jew jaqla' l-għejxien tiegħu mill-biedja jgħin lill-bidwi. Li n-nies ta' l-ibliet jifhmu d-diffikultajiet tal-kampanja u l-bżonn li din tibqa' timxi 'l quddiem. Fi ftit kliem jinħtieġ illi l-bdiewa jgħinu lil xulxin u n-nies ta' l-ibliet u tal-kampanja jgħinu lil xulxin ukoll. Jinħtieġ li l-bdiewa jikkooperaw flimkien. Hawn hi fejn il-kelma *ko-operazzjoni* ssib il-ħolqien tagħha. Għaqdiet ta' għajnuna lil xulxin, jissejħu Għaqdiet Ko-operattivi Dawn huma assolutament meħtieġa!

Il-ko-operazzjoni bejn il-ħaddiema hi l-qirda ta' l-injuranza u l-edukazzjoni ta' l-industrja. Bejn il-bdiewa hi teqred dik il-għira li dejjem żammet lura l-veru żvilupp ta' din l-industrja. *Hi ma tfisser fl-ebda sens il-qirda tan-nies li jaħdmu mal-bdiewa. Bil-maqlub iżjed ma din l-industrja tiżviluppa ruħha, iżjed ikun jinħtieġ ko-operazzjoni u iżjed tiġbed nies li jaħdmu fiha u minnha.*

L-organizzazzjoni tal-biedja ttejjeb is-swieq sew għall-bidwi kemm ukoll għax xerrej. Dan ma jfissirx "prezzijiet għoljin" bħal ma xi għedewwa tal-progress qegħdin jaħsbu li huma l-ko-operattivi. Il-bidwi kellu d-drawwa li jibgħat fis-suq prodotti mimlija ħażin, b'xi ftit sabiħ fil-wiċċ, li kien iqarraq l-għajnejn. Meta l-bidwi jagħżel il-prodott sewwa, jiġifieri s-sabiħ għalih u l-inferjuri għalih, hu jġib prezz wisq aħjar għat-tajjeb u prezz inqas għall-inferjuri. Dan ifisser li min jiekol jonfoq flusu bil-ħaqq, u li min ikun jista' jħallas (min jixtri l-*prima kwalità*) ikun iħallas għal min ma jistax; u hekk il-bidwi jdaħħal flus iżjed milli kien idaħħal kieku ħallat il-prodott.

Bil-Ko-operattivi, il-bidwi jkun jista' wkoll jixtri b'inqas, għaliex il-għaqda ko-operattiva tar-raħal tista' tixtri bl-ingrossa dak li jkun hemm bżonn għall-bdiewa imseħbin tagħha, u dan għalhekk jgħin lill-bidwi jikkultiva l-uċuħ b'inqas spejjeż.

Hi ħaġa li kulħadd jifhimha li jekk fl-imgħoddi l-bidwi kien jikkultiva r-raba' mingħajr qligħ, għalli ġej jinħtieġ li jkun imħallas bil-ħaqq ta' xogħlu. Hadd minnha ma jrid jixtri libsa minn għand il-ħajjat b'inqas milli tiswa lill-ħajjat stess; jew żarbun b'inqas milli jiswa lill-iskarpan; jew mobbli b'inqas milli jiswew lill-mastrudaxxa; jew ħaġ'oħra, tkun xi tkun, li tiswa iżjed lill-fabbrika mill-prezz li nixtruha.

Jekk aħna nixtru qmis bi prezz inqas milli tkun tqum lill-fabbrika, jew bi prezz li ma jħallix qligħ xieraq, dan ikun ifisser li l-fabbrika li qed tagħmilha, illum jew għada tfalli u n-nies li jaħdmu fiha jsibu ruħhom mingħajr xogħol, jew inkella li l-ħaddiema tagħna huma mħallsin hekk baxx li qed jgħixu xi tbatija kbira. Jekk nixtri libsa, żarbun jew ħaġ'oħra inqas milli tiswa jew daqs kemm tiswa jew li tħalli qligħ żgħir wisq, dan ifisser ukoll illi min qiegħed jaħdem dawk il-ħwejjeġ hu mitmugħ ħażin u wliedu neqsin mill-bżonnijiet tal-ħajja.

Fil-biedja hi l-istess ħaġa. Jinħtieġ li l-bidwi jagħmel qligħ xieraq u li l-industrja tħalli qligħ xieraq lil dawk kollha li jaħdmu fiha.

Bis-saħħa tal-għaqdiet ko-operattivi fil-kampanja, aħna naraw il-qirda tal-għira u ta' l-injuranza f'pajjiżna, it-twelid ta' industrji ġodda li jnaħħsu l-qagħad u li jżommu l-bidwi dejjem interessat fix-xogħol u fl-iżvilupp tar-raħal tiegħu. B'dan il-mod biss nistgħu nżommu l-għana li hawn fil-pajjiż milli jaħrab għal artijiet oħra; għaliex, jekk dan ma jsirx, il-bidwi żagħżugħ wara l-gwerra jaqbad flusu u jsiefer biex imur jgħix f'xi pajjiż ieħor fejn jista' jsib dawk l-opportunitajiet li pajjiżu stess ikun ċaħadlu u b'hekk dawk il-flus imorru jgħinu ħaddiema ta' pajjiżi barranin meta tant għandna bżonnhom f'artna biex jgħinu l-ħaddiema tagħna u jnaqqsu l-qagħad.

IT-TORBIJA TAL-FNIEK

(C. Zammit Marmarà, M.B.E.)

WAHDA mill-ħwejjeġ ewlenin li aħna irrikkmandajna malli bdiet il-gwerra hi t-torbija tal-fniek, u nibqgħu nirrikkmandawha għax nafu li hi tista' tkun ta' għajnuna kbira għall-pajjiż. Iżda barra minn dan, it-torbija tal-fniek tnaqqas ukoll il-pis finanzjarju minn fuq kull familja li trabbi. Mill-banda l-oħra fir-rziezet u fid-djar tal-kampanja l-fenek mhux biss jagħti laħam mill-aħjar għall-użu ta' kull familja, iżda wkoll iservi ta' qligħ kbir għal min irrabbi għas-suq.

Punti Ewlenin

Biex wieħed ma jkollux gwaj ta' mard u telf, aħna nirrikkmandaw li jitħarsu dawn ir-regoli:—

1. Jekk tixtri, ixtri minn għand min tafdah. Jekk ma tifhimx itlob il-parir ta' min jifhem.

2. Meta tixtri l-ġdid *qatt* titilqu ma' dawk li ġa għandek. Żommu għal xi ġranet f'post waħdu, bgħid mill-oħrajn. Wara li tkun żgur li hu b'saħħtu, allura tista' titilqu ma' tiegħek.

3. *L-indafa għandha tiġi osservata f'kollox u qabel kollox.*

Issa għal dawk li sa jibdew it-torbija tal-fniek għall-ewwel darba, kif ukoll għad-dilettanti u għal dawk li ma jafux, aħna sa nagħtu tagħrif fil-qosor fuq ħwejjeġ ta' min ikun jafhom.

Il-biċċa l-kbira, fenka jkollha żgħar sewwa sew wieħed u tletin ġurnata wara li titlaqqa' mal-fenek. Xi minndaqqiet fi fniek żgħar li jkun sa jkollhom l-ewwel darba, il-frieħ jitwieldu ġurnata jew tnejn qabel, fil-waqt li fi fniek kbar it-twelid aktarx jittardja xi ġurnata jew tnejn.

Min jibda għall-ewwel darba jrabbi l-fniek, aktarx jibda jikkonfondi meta jara kulltant illi fenka fl-aħħar ġranet qabel ikollha ż-żgħar aktar tinxteħet stirata fuq ġenb wieħed flok fil-posizzjoni tas-soltu. Meta jiġri hekk dan ma għandux għalfejn jinkwetak, għaliex hi posizzjoni naturali li fiha l-fenka tistrieħ sewwa fl-aħħar ġranet qabel ma tferragħ.

Fl-aħħar ġurnata jew tnejn, l-aptit ukoll jonqos. Innuqqas ta' l-aptit juri biċ-ċar illi l-fniek sa jitwieldu fi żmien erba' u għoxrin siegħa.

Kif il-Fenka Tlesti l-Bejta

Ftit qabel jitwieldu l-fniek, il-fenka tibda tħejji ruħha u tlesti l-bejta billi ġġorr it-tiben u tqatta' sufha. Meta tara dan, ħudu bħala sinjal li inti għandek tħalli l-fenka weħidha mingħajr ma tfixkilha f'xejn wara li tkun żgur li għandha biżżejjed tiben u biżżejjed *ilma nadif ċ'tixrob.*

Neħħi minn moħħok l-idea li l-fniek ma jixorbux. Meta l-fniek ikollhom iż-żgħar l-ilma hu ħaġa bil-bosta meħtieġa u jekk inti tonqos li tagħtiha l-ilma tista' titlef iż-żgħar kollha.

Meta jkollha ż-żgħar fenka jkollha għatx kbir. Halqha jixxotta ħafna minħabba li tkun qattgħet sufha, u wkoll għaliex ikollha ta' bilfors xi naqra deni. Jekk hi ma ssibx ilma biex taqta' dan l-għatx, allura d-deni jiżdied, il-fenka tibda tħoss ruħha skunċertata, jibdew fuqha attakki nervużi li jistgħu jġagħluha toqtol iż-żgħar tagħha u xi mindaqqiet tikolhom ukoll.

Tgerrixx il-Fenka

Jekk il-fenka tiġi mgerrxa jew imbeżżgħa waqt li jkollha ż-żgħar lil dawk aktarx issibhom imxerrdin 'l hawn u 'l hinn. F'dan il-kas ma tista' tagħmel xejn ħlief tiġborhom u tqegħedhom fil-bejta u tgħattihom bi ftit suf tal-fenka li jkun hemm fiha stess. Il-fenka f'dan il-kas tista' trabbihom u tista' wkoll tittraskurahom, iżda dan hu l-uniku mezz li hemm. Il-fniek jitwieldu għarwenin, u jekk jibqgħu mxerrdin u mikxufa għall-arja kiesħa, ukoll għal żmien qasir, allura jmutu.

Nies tas-sengħa aktarx imorru jeżaminaw il-fniek wara ftit sigħat minn twelidhom, iżda għal min ma jifhimx u għad-dilettant ikun wisq aħjar li ma jmiss u ma jittanta jara xejn, u jistenna li jara kemm hemm wara li joħorġu mill-bejta. Dan jiġri meta ż-żgħar ikollhom bejn tnax u ħmistax-il-ġurnata.

Tgħallem Ifhem il-Fenka

Jekk għal xi raġuni jew oħra inti tkun trid tara l-bejta, jew biex tneħħi xi mejtin, jekk tissuspetta li hemm, jew għal xi ħaġa oħra, allura warrab il-fenka bil-kwiet fejn ma tistax tarak x'int tagħmel u ikxef il-bejta.

Ħafna jaħsbu li l-fenka ma għandhiex tmur mal-fenek mill-ġdid wara li jkollha ż-żgħar. Jekk iż-żgħar ikunu mejtin ma hemmx żmien isbaħ biex tiltaqa' mal-fenek.

Qabel ma tmiss il-bejta jew iż-żgħar hu ftit tiben ta' qrib il-bejta u ogħrok idejk sewwa bih. Dan hu meħtieġ għaliex b'hekk il-fenka ma xxomm l-ebda riħa ġdida hemmhekk. Il-fenka meta jkollha ż-żgħar ixxomm wisq u jekk tinduna li missejtilha ż-żgħar tista' tisfratta.

Tinkwetax ruħek jekk tara fenka ma tantx tmur lejn il-bejta. Fenka tredda ż-żgħar darbtejn biss f'erba u għoxrin siegħa, u dan tagħmlu meta ma jkun hemm ħadd qribha.

Jekk tinzerta tersaq waqt li l-fenqa tkun treddagħhom, warrab malajr bil-mod. Iż-żgħar jaqbdu b'qawwa kbira ma' sider ommhom, u jekk toħroġ tiġri mill bejta (ħaġa li spiss tagħmilha meta wieħed jersaq lejha) allura tista' tkaxkar magħha ż-żgħar.

—————:x:—————

TILQIM KONTRA L-MARDA TA' L-ISKORFINI FIL-ĦNIEŻER

(R. Crowther, B.Sc., M.R.C.V.S.)

ISSA illi n-numru tal-ħnieżer li qed jitrabbew qed jiżdied u t-temp ma jdumx ma jarġa' jisħon, jidhirli wasal iż-żmien li wieħed jaħseb biex ilaqqam il-ħnieżer kontra l-marda hekk imsejħa fostna ta' l-iskorfini (**irsipla tal-majjali**).

Din il-marda hija magħrufa biżżejjed fil-pajjiż, u nsibuha li ġeneralment hija ta' żewġ xorta:—

(a) Waħda li iktarx dejjem tikkaġuna l-mewt fi żmien wisq qasir fi ħnieżer żgħar għas-simna ma' tul is-sajf. Il-bhejjem mimsusa b'din ix-xorta ta' marda jsiru ħomor jew lewn aħmar li jagħti fl-ikħal, l-iktar min-naħa ta' wara l-widna jew taħt żaqqhom. Malli l-ħnieżer jimetssu biha huma jmutu malajr jekk wieħed ma jilqagħhomx bit-tilqim.

(b) Għamla oħra ta' din il-marda, u li mhix hekk qalila u li hi iżjed komuni, hija dik li tidher f'bhejjem imlaħħqin jew ma' tul it-temp kiesaħ. Fuq il-ġilda tal-ħnieżer jidhru bħal tbajja' ħomor għamla kwadra jew għamla ta' skorfina.

It-tilqim kellu effett tajjeb sew hawnhekk kemm f'pajjiżi oħra. It-tilqima tilqa' mill-marda għalkollox għal xi erba' xhur, iżda jekk il-ħnieżer jinżammu għal iżjed minn erba' xhur, ngħidu aħna, għas-simna jew għar-razza, tajjeb jekk wieħed fi żmien ħmistax jarġa' jagħti xi tilqima oħra ħafifa. Din tkun tiswa biex tilqa' l-ħnieżer mill-marda għal żmien ta' sena.

Tajjeb wieħed jiftakar illi dawk il-bhejjem ġodda li jidħlu f'razzett għandhom jiġu mlaqqmin, kemm-il darba dawn ma jkunux tlaqqmu qabel, il-għaliex dlonk jistgħu jiċċappsu bl-marda. Il-ħnieżer kollha ta' iżjed minn tmien ġimgħat għandhom jitlaqqmu, u hekk kull meta jitwieled xi boton ġdid il-gabillott għandu jibgħat avviż fl-eqreb Għassa tal-Pulizija. Meta għal xi raġuni l-marda titfaċċa fost xi bhejjem, il-bidwi għandu jagħti avviż minnufih, il-għaliex b'hekk wieħed jista' jnaqqas il-mewt ta' ħafna mill-bhejjem billi jlaqqam minnufih.

Il-quddiem infissru l-mod li bih sa jsir dan it-tilqim; iżda l-bdiewa għandhom jifhmu illi t-tilqim isir b'xejn billi l-Gvern jixtieq illi dan it-tilqim iseħħ u jirnexxi. F'pajjiżi oħra l-bdiewa huma kuntenti jonfqu l-flus sabiex ilaqqmu l-bhejjem tagħhom, il-għaliex sabu li jaqbel ħafna li wieħed jonfoq il-flus u jiskansa l-ħsara u l-mewt fil-bhejjem. Għalhekk huwa dmir tan-nies tar-rziezet li jlaqqmu l-ħnieżer tagħhom fil-waqt, il-għaliex jekk tinfexx il-marda fost il-bhejjem tagħhom huma jkollhom jonfqu wisq iżjed flejjes biex imbagħad jikkurawhom. Kull min għandu ħnieżer għandu jiktibhom, u għandu jieħu ħsieb jagħmel dak kollu li jinħtieġ meta jiġih xi avviż.

FUQ IZ-ZUNTIER

PEPPI U TONI

(*C. Zammit-Marmarà M.B.E.*)

PEPPI.—X'għandna, Ton, kif aħna?

TONI.—X'minnek, Pepp. Smajtha ta' l-aħħar?

PEPPI.—Alla jibgħatha tajba...... jaqaw x'inqala'?

TONI.—Inti ma smajtx bil-ftehim li sar bejn il-Gvern u l-pitkali?

PEPPI.—Kemm sa ġġibha bi twila, għidhieli.

TONI.—Il-Gvern ftiehem mal-pitkali biex flok skut fil-lira, billi issa qegħdin jaħdmu f'bini tal-Gvern u għalhekk għandhom inqas spejjeż, sa jeħdu xelin fil-lira biss.

PEPPI.—Tajba ħej, allura jekk huma jerġgħu jmorru lura fl-imħażen tagħhom flok xelin jerġgħu jibdew jieħdu skut?

TONI.—Jekk il-pitkali jerġgħu jiftħu bħal qabel, naturalment jbdew mill-ġdid jieħdu skut fil-lira għaliex l-ispejjeż li jkollhom jerġgħu jikbru.

PEPPI.—Hemm min jgħid illi l-pitkali sejrin jispiċċaw għal-kollox. Tgħid minnha din ix-xnigħa?

TONI.—Dak kollu trewwiħ ta' min iħobb jinkwieta n-nies, Ton. Kieku l-Gvern ried inċħħi l-pitkali ma kienx ineħħihom mill-ewwel?

PEPPI.—Jien wieħed minn dawk li ma nixtieqx illi l-pitkali jitneħħew!

TONI.—U lanqas jien ma rrid! Il-pitkal hu raġel li jifhem u għandu pratka, u fis-Soċjetajiet Ko-operattivi li qed isiru għad iridu jagħmlu ħafna xogħol. Biss flok li huma jkunu għal rashom, bħalma kienu qabel, issa sa jaħdmu f'għaqda.

PEPPI.—Tajjeb Ton. Allura issa flok li jaqtagħlna skut sejjer jaqtagħlna xelin fil-lira, hux hekk?

TONI.—Hekk ifisser, imma hemm id-differenza illi l-pitkal iħallsu l-Gvern, jiġifieri l-prezz li tieħu inti jkollok ġa maqtugħ minnu x-xelin fil-lira li jmiss lill-pitkal tiegħek.

PEPPI.—Hawwadtni, Ton...... Din il-biċċa ma fhimthiex.

TONI.—Ara, Pepp. Minn nhar it-Tnejn, is-6 ta' Frar, il-Gvern ħa l-kwistjoni tal-ħlas f'idejh. Meta inti tmur bil-biegħa, tkun xi tkun, malli tiżen jingħatalek "voucher" minnufih — bħalma kien isir fil-patata u fil-qamħ. Fih inti jkollok imniżżel il-piżijiet kif ukoll il-prezzijiet. Jekk inti trid, tista' dak il-ħin stess issarraf dik il-karta għand il-kaxxier li jkun fis-"Centre" stess, jew inkella tista' tiġma' kemm il-waħda trid u titlob il-flus meta trid inti. Tista' wkoll tavża lill-Kumitat Distrettwali li sa jiġi mwaqqaf f'kull raħal ma jdumx, u jiġborhomlok hu mingħajr ma hemm bżonn li toqgħod titqanqal għalihom.

PEPPI.—Hekk tajjeb ħafna, jidhirli jien.

TONI.—U tajjeb ingħid.

PEPPI.—X'inhi l-affari tal-Kumitati Distrettwali, Ton?

TONI.—Il-kumitat sejjer ikun magħżul mill-bdiewa kollha tar-raħal, u dan imexxi kollox hu, jiġifieri l-kwistjonijiet kollha tal-bdiewa tar-raħal jiġu maqtugħin u rranġati mill-kumitati li jagħżlu l-bdiewa stess. Biex wieħed jgħid li ma jridx imexxi l-affarijiet tiegħu *hu stess*, allura jew ma jkunx fehem il-kwistjonijiew ikollu xi fellus f'rasu!

PEPPI.—Jien bħalek ingħid, Ton. Issa l-kontroll tal-Gvern jinbidel malli jibdew is-Soċjetajiet Ko-operattivi u jsir il-kontroll mill-bdiewa stess. Tgħid meta sejrin jibdew dawn is-Soċjetajiet Ko-operattivi, Ton?

TONI.—Minnufih, Pepp. Issa qegħdin isiru laqgħat fil-kampanja biex il-bdiewa stess jagħżlu kumitat huma li jissejjaħ Kumitat Distrettwali. Dan il-Kumitat ma jkollux x'jaqsam mal-Għaqda tagħna, Ton, għalkemm jistgħu jkunu l-istess nies.

PEPPI.—Hawn irġajt ħawwadtli rasi, Ton. Kif jista' jkun li jkunu l-istess nies u ma jkollhomx x'jaqsmu mal-Għaqda?

TONI.—Bħalma taf, il-Kumitati tal-Għaqda Nazzjonali tal-Bdiewa fil-kampanja huma kollha bdiewa li ġew magħżulin. Issa, il-Kumitati Distrettwali, li sejrin jiġu magħżulin issa, huma tabilħaqq kważi Kumitati tal-Gvern li 'l quddiem ikun il-Kumitat tas-Soċjetà Ko-operattiva tar-raħal; għaldaqshekk jekk jiġu magħżulin l-istess nies il-kumitat ikun qed jagħmel żewġ xogħlijiet, jiġifieri jkun kumitat tal-Għaqda u fl-istess ħin Kumitat Distrettwali.

PEPPI.—Allura dan il-Kumitat il-ġdid li qed tgħid inti, jiġifieri Kumitat Distrettwali, x'xogħol ikollu?

TONI.—Dwar dan, il-Kumitat tal-Għaqda tal-Bdiewa tas-Siġġiewi, kif ukoll dak ta' Ħaż-Żebbuġ taw l-ewwel eżempju. L-ewwel ma bdewh kienu żewġ żgħażagħ mill-Kumitat tas-Siġġiewi, Salvu u Ċensu, li qassmu bil-għaqal ferm il-*quota* tal basal li biha ħareġ kulħadd kuntent u ġew imfaħħrin minn kulħadd.

PEPPI.—Iva, smajt bihom, Ton.

TONI.—Il-Kumitat Distrettwali hu l-ewwel pass għas-Soċjetajiet Ko-operattivi. Jinħtieġ li aħna nlestu ruħna għal meta tispiċċa l-gwerra.

PEPPI.—U jommi, jommi x'inti tgħid.........

TONI.—Tistagħġeb xejn, it-tmiem tal-gwerra jiġi fuqna għal għarrieda u jiħtieġ inkunu lesti biex imbagħad ngħaddu iżjed il quddiem. Jekk ma nkunux organizzati sewwa tispiċċa l-biedja, jispiċċaw il-pitkali, u jispiċċa kollox.

PEPPI.—U l-mniegħel kemm taħseb ħażin!

TONI.—Naħseb id-dritt!... Il-Kumitati ta' l-Irħula jkunu jistgħu jmexxuna tajjeb għaliex id-dwejjaq tagħna u l-interessi tagħna kollha jistgħu jitħarsu minn nies li nagħżlu aħna stess. Kulħadd fid-dinja għandu lil xi ħadd biex imexxih u dawn il-Kumitati huma l-ewwel pass tajjeb għaliex bihom aħna nkunu nistgħu nsemmgħu leħinna flimkien; u, malli jibdew jaħdmu s-Soċjetajiet Ko-operattivi, aħna nkunu ġa lesti magħqudin biex niżviluppaw sewwa l-biedja u nibdew inrawmu industriji ġodda.

PEPPI.—Issa kellna bżonn meta nwaqqfu dawn il-Kumitati ma noqogħdux b'ħafna għira għalihom.

TONI.—L-għira għandha tinqata'! Bl-għira ma naslu mkien. Għal-lum saħħa, Pepp.

PEPPI.—Saħħa, Ton; issa nagħmluk *President tal-Kumitat.*

:x:

GHAQDA NAZZJONALI TAL-BDIEWA

KUNSILL ĠENERALI GĦAS-SENA 1944

Il-Kunsill Ġenerali tal-Għaqda Nazzjonali tal-Bdiewa għas-sena 1944 ġie maħtur hekk:—

President: l-Onorabbli Kurunell Strickland. Viċi-President: l-Onorabbli Dr. Henry Sacco, O.B.E., M.D., u l-Onorabbli Lt. Alb. V. Bartoli, R.E.; Teżorier: is-Sur George Zarb; Segretarju Ġenerali Onorarju: is-Sur K. Zammit Marmarà, M.B.E.; Assistenti Segretarji Onorarji: Is-Sur Pawl Bonello u s-Sur Joseph Portelli; Uffiċjal tal-Propaganda: is-Sur Richard Zammit Marmarà; Awdituri: is-Sur R. Zammit Marmarà u s-Sur Jos. Portelli; Konsultur tal-Għaqda: l-Onorabbli Capt. John Formosa LL.D., B.Litt.; Konsultur Ġenerali: is-Sur J. Olivieri Munroe; Membri tal-Kunsill: il-Kaptan A. Zammit Cutajar, ir-Reverendu Lawrence Scicluna, il-Prokuratur Legali Armand M'fsud, l-Onorabbli Mable Strickland O.B.E.; is-Sur Pawl Mizzi (Santa Vennera), is-Sur George Cortis (Rabat), is-Sur Joseph Camilleri (Mellieħa), is-Sur Duminku Gauci (San Pawl il-Baħar), u l-President u s-Segretarju tal-Kumitat ta' kull Raħal. Kunsultur Tekniku u Membru Onorarju għal dejjem: Il-Professur John Borg, M.A., M.D.

KORRISPONDENZA

IL-BIEDJA WARA L-GWERRA

IL-KEMMUN

Sur Editur,

Barra mill-patata u l-basal, il-biedja Maltija għandha prodott ieħor li huwa mfittex ħafna, u dan hu l-kemmun.

F'Malta stess hawn ħafna nies li l-kemmun anqas biss jafu x'inhuwa u wisq anqas jafu li l-esportazzjoni ta' dan il-prodott ġie li laħqet mijiet ta' tunnellati. Il-bidwi jqis dan il-prodott ta' sogru il-għaliex ġie li daq il-ħelu u l-morr tiegħu, iżda f'dawn l-aħħar ftit snin, l-esportazzjoni tal-kemmun bdiet tistabbilizza ruħha u l-frott ta' dan il-prodott beda jduqu sewwa l-bidwi tagħna.

Sa ftit snin ilu l-kemmun kien monopolizzat, tista' tgħid, minn ftit importaturi Franċiżi li kien hemm f'Marsilja; ditti kbar li kienu jagħmlu negozju kbir fil-kemmun. Għal ħafna pajjiżi oħra kienet tiġi esportata kwantità limitata, iżda s-suq tista' tgħid li kien immexxi minn dawn id-ditti Franċiżi.

Bit-tħabrik ta' xi ditti esportaturi Maltin il-monopolju ta' Marsilja kien kważi nqata' għal kollox u l-kontroll, mid-Dipartiment tal-Biedja, għen sabiex minn Malta kienet tista' tinbagħat kwalità deċenti li sabet is-suq tagħha f'ħafna pajjiżi mxerrda mad-dinja. L-Amerika, sew ta' Fuq u kemm t'Isfel, bdew jordnaw direttament il-bżonnijiet tagħhom mis-suq ta' Malta u b'hekk il-qligħ li kien isir mill-ispekulaturi barranin beda biex jidħol f'but l-esportatur Malti u dan ħtieġlu tabilfors jagħti sehem minnu lill-bidwi tagħna.

Minn dak iż-żmien li beda l-kontroll mid-Dipartiment tal-Biedja u l-kemmun beda jinbagħat direttament l-Arġentina, il-Kili, Kuba, l-Ekwador u l-Istati Magħqudin il-prezz żamm kważi dejjem bejn iż-żewġ liri u nofs u tliet liri u nofs il-qantar. Qabel il gwerra, il bidwi kien iqis dan il-prezz bħala prezz tajjeb, u aħna naħsbu illi kieku l-bidwi kien jgħarbel tajjeb u jnaqqi aħjar il-kemmun li kien jiġbor, il-prezz li kien ikun jista' jdaħħal aktarx li seta' jkun itjeb minn hekk. F'kasijiet eċċezzjonali il-prezz kien aktar baxx minn dak li semmejna, iżda ġie drabi li, f'kasijiet ukoll eċċezzjonali, ġie li laħaq seba' liri l-qantar.

X'isir mill-kemmun ħadd ma jagħraf igħid sewwa, għalkemm nistgħu ngħidu fiż-żgur li l-biċċa l-kbira tal-pajjiżi importaturi jużawh imħallat mal-għalf tal-bhejjem fejn hemm il-kesħa, bħala ħwawar ma' l-ikel u għal xi ħwejjeġ mediċinali. Huwa x'inhuwa l-użu tiegħu fid-diversi pajjiżi li jiġi impurtat, hija ħaġa żgura li dan il-prodott huwa mfittex ħafna u li l-kemmun ta' Malta jippreferuh fuq il-prodott ta' pajjiżi oħra. Il-kemmuna tagħna hija kbira fid-daqs u qawwija aktar minn ħafna kemmun ta' band'oħra li ġie f'idejna.

Dan il-prodott fih ukoll vantaġġ kbir ieħor fuq il-prodotti l oħra li nesportaw u li semmejna qabel. Jista' jinżamm għal żmien mingħajr ma jitħassar, kemm il-darba ikun miżmum tajjeb. Il-bidwi ma jkollux il-bżonn li jtajjar lan il-prodott b'kull prezz, bħalma jkollu jagħmel bil-patata u bil-basal, iżda sa sentejn jista' jissaportih u xi darba tasal is-siegħa tiegħu.

Mhux dan biss, iżda ġie li għarrfuna li l-importaturi ta' Marsilja għandhom metodu li jistgħu jżommu l-kemmun mingħajr ma jdewwed għal snin sħaħ. Huma jimmunizzawh b'xi mod li d-dudu ma jagħmilx għalih u b'hekk jibqa' tajjeb. Kif isir dan, qaluhulna b'modi differenti għalhekk, għalkemm aħna nifhmu li dan isir, ma jixraqx intennuh fuq l-istampa la darba m'aħniex żguri mill-metodu, biss nittamaw li d-Dipartiment li minnu l-lum qiegħed nagħmel sehem, jitkixxef uffiċjalment il-metodu sewwa sabiex inkunu nistgħu nkabbru aktar din l-esportazzjoni li tħalli lil Malta eluf ta' liri.

J. ORLANDO SMITH.

AVVIŻI

POST TA' L-ANNIMALI TAR-RAZZA, IL-MARSA.— Infakkru lil kull min irabbi annimali illi ngħaġ, baqar, ħnieżer u fniek jistgħu jinġiebu biex jitgħammru b'xejn fil-Post il-ġdid tal-Gvern għall-Bhejjem (Remissi ta' Moore), Triq tat-Tiġrija, il-Marsa. F'dan il-Post issa hemm għoġol tar-refgħa tajjeb ħafna tar-razza "Ayrshire" (Skoċċiż) u dawk li għandhom baqar imisshom jipprofittaw ruħhom minn din l-okkażjoni biex igħammru minnu l-baqar tagħhom bla ebda ħlas. In-ngħaġ jistgħu jittieħdu biex jitgħammru mill-Imtaten tar-razza "Friesian" (Ġermaniża). Min irid jista' jitlob lis-Suprintendent tal-Qasam tal-Għammieri biex jissellef għan-nisel muntun ta' dir ir-razza. Kull min jieħu annimali għat-tagħmir ma għandux jeħodhom fil-Qasam tal-Għammieri, bħal dari, iżda jeħodhom dritt fil-Post il-ġdid tal-Bhejjem, il-Marsa, kif imsemmi hawn fuq.

IL-ĦLAS TAL-ĦAXIX FIL-PITKALIJA. — Il-kontroll tal-ħaxix sa jitkompla biex fuqu jinbnew il-Kooperativi. Il-Gvern diġà ħa l-passi biex iwettaq dan il-ħsieb. Il-Pitkali u s-"Centres" tal-Gvern inġabru flimkien taħt saqaf wieħed u saru swieq kbar Ħall Balzan, il-Marsa, Ħaż-Żabbar u r-Rabat. Bħala tħejjija għall-Ko-operativi tal-bdiewa, ittieħed pass ieħor. Kull bidwi jġib il-biegħa s-suq u jirċievi minn għand il-Gvern karta li turi il-pis u l-prezz tal ħaxix. B'din il-karta, il-bidwi jista' jmur fil-pront għand il-Kaxxier tal-Gvern fl-istess pitkalija biex jiġbor flusu. Billi l-kummissjoni tal-pitkali tnaqqset u saret 1s. fil-lira minflok skut, il-bidwi sa javanza fil-prezz, jiġifieri l-kummissjoni tal-pitkali tonqos mill-prezz tal-bidwi, iżda titħallas mill-Gvern.

XIRI TA' TITOLI TAL-GWERRA U TAT-TIFDIL

X'GĦANDEK TAGĦMEL BI FLUSEK?

Ixtri Titoli tal-Gvern, in-"National Savings Certificates" (Titoli tat-Tifdil) u d-"Defence Bonds" (Titoli tal-Gwerra).

Dawn it-Titoli ma jdumux ma jkunu jistgħu jinxtraw ukoll mill-*Uffiċċju tal-Biedja*, l-Għammieri.

Dan l-Uffiċċju jmissu għalhekk ikun għalikom "IL-BANK TAL-BDIEWA".

XIRI TA' SRIEDEK ŻGĦAR MINORCA. — Bħalissa hemm għall-bejgħ fil-Qasam tal-Għammieri, il-Marsa, bil-prezz ta' 10s. il-wieħed, sriedek żgħar tar-razza Minorca Maltija. Min jixtri jkollu jiffirma dikjarazzjini fejn jobbliga ruħu li jżomm is-serduk għan-nisel għallinqas sena żmien. Jekk trid targa' tnissel u titgħammar bit-tjur u ma għandekx serduk jew għandek serduk paġtard, inti għandek l-isbaħ ċans li tikseb serduk prim ta' razza pura bi prezz mhux għoli. Mur inti stess għand l-Inkarikat tat-Tjur, fil-Qasam tal-Għammieri, inkella ħalli l-ordni bil-miktub f'wieħed mill-Postijiet tal-Fniek tar-Razza.

KITBA TA' WĊUĦ TAR-RABA' U TAL-BHEJJEM.— Id-Dipartiment tal-Biedja ħareġ Ordni fejn igħarraf illi dawk in-nies kollha li jikkultivaw nofs tomna raba' jew iżjed f'Malta għandhom imorru jiktbu l-uċuħ tar-raba' u l-bhejjem tagħhom. Din il-kitba bdiet minn nhar il-Ħadd, it-12 ta' dan ix-xahar u titkompla sal-Ħadd tad-9 tax-xahar id-dieħel fil-Għases tal-Pulizija jew fl-Uffiċċju tal-Biedja tad-Distrett. Min imur għal din il-kitba għandu jieħu miegħu l-biljett tar-raba'.

KUMITATI TAL-BDIEWA. — Il-Għaqda tal-Bdiewa u d-Dipartiment tal-Biedja qegħdin jagħmlu laqgħat tal-bdiewa fid-distretti kollha ta' Malta sabiex iwaqqfu kumitati għal kull distrett. Dawn il-kumitati jkollhom sehem fil-ġbir tal-prodotti u jiddeċiedu kemm kull bidwi għandu jikkunsinna basal, patata jew xi prodott ieħor li jinġabar. Dawn il-umitati sejrin ikunu l-bidu tal-Ko-operativi tal-Bdiewa. Il-Ħadd li għadda, it-12 ta' dan ix-xahar saru laqgħat f'bosta rħula ta' Malta. Il-Ħadd li ġej, it-18 ta' dan ix-xahar, sejrin isiru laqgħat is-Siġġiewi, Ħaż-Żebbuġ, Ħaż-Żabbar, Ħal Tarxien, Ħal Luqa, il-Qrendi, l-Imqabba, Ħal-Kirkop u l-Marsa għall-ibdiewa tal-Marsa u Ħal Qormi.